

Misija privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu

Izveštaj Generalnog sekretara

I. Uvod

1. Ovaj izveštaj se podnosi u skladu s Rezolucijom Saveta bezbednosti 1244 (1999), na osnovu koje je Savet uspostavio Misiju privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK) i od Generalnog sekretara zahteva da u redovnim intervalima podnosi izveštaje o sprovođenju mandata. Izveštajem su obuhvaćene aktivnosti UNMIK-a, i sa njima povezana dešavanja, od 16. marta 2022. do 15. septembra 2022. godine.

2. Prioriteti Misije ostaju unapređivanje bezbednosti, stabilnosti i poštovanja ljudskih prava na Kosovu i u regionu. U daljem ostvarivanju svojih ciljeva, UNMIK nastavlja svoje konstruktivno angažovanje sa Prištinom i Beogradom, sa svim zajednicama na Kosovu, i sa regionalnim i međunarodnim akterima. Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) i vojne snage na Kosovu (KFOR) nastavljaju da obavljaju svoje uloge u okviru rezolucije Saveta bezbednosti 1244 (1999). Misija Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu (EULEKS) nastavlja svoje prisustvo na Kosovu, saglasno saopštenju predsednika Saveta bezbednosti od 26. novembra 2008, (S/PRST/2008/44) i izveštaju Generalnog sekretara od 24. novembra 2008 (S/2008/692). Agencije, fondovi i programi Ujedinjenih nacija blisko sarađuju sa Misijom.

II. Ključna politička i bezbednosna dešavanja

3. Pojačana retorika između Beograda i Prištine i eskalacija tenzija na terenu uticali su na napredak u normalizaciji odnosa tokom ovog izveštajnog perioda. U središtu sporenja između strana bilo je pitanje glasanja na Kosovu tokom srpskih izbora, pitanje slobode kretanja i primena ranijih sporazuma o energetici i Asocijaciji/Zajednici opština sa srpskom većinom. Stalna podrška zvaničnika Evropske unije i drugih međunarodnih aktera pomogla je u smanjenju tenzija i očuvanju učešća u dijalogu pod okriljem Evropske unije.

4. Beograd i Priština su ostvarili napredak u pojedinim otvorenim pitanjima u dijalogu pod okriljem Evropske unije. Dana 21. juna, strane su usvojile mapu puta za primenu energetske sporazuma iz 2013. i 2015. godine. Mapa puta određuje korake sa utvrđenim rokovima koje će preduzeti svaka od strana, u periodu od sto dana. Njome je predviđena integracija četiri severne kosovske opštine sa srpskom većinom u energetske sistem Kosova. Beograd i Priština su se saglasili da će, kao prvi korak, Regulatorna kancelarija Kosova za energetiku izdati licencu za snabdevanje Elektroseveru, podružnici srpske nacionalne energetske kompanije. Potom bi usledilo potpisivanje tehničkih sporazuma između Elektrosevera i Kosovskog operatora sistema, prenosa i tržišta električne energije (KOSTT) i Kosovske kompanije za distribuciju električne energije (KEDS). Prema tim tehničkim sporazumima, Elektrosever bi pružao usluge distribucije u četiri severne kosovske opštine sa srpskom većinom, dok bi KOSTT i KEDS imali omogućen pristup infrastrukturi za prenos i distribuciju na severu Kosova.

5. Početni zamah u primeni energetske mape puta od tada je u zastoju. Dana 24. Juna, Regulatorna kancelarija Kosova za energetiku dodelila je Elektroseveru licencu za snabdevanje. Međutim, pitanja primene naknadnih koraka, uključujući zaključivanja tehničkih sporazuma, i dalje su otvorena.

6. Napredak u primeni mape puta takođe je pogođen tenzijama povezanim sa drugim pitanjima. To uključuje odluke kosovske vlade od 29. juna o “recipročnom” izdavanju privremenih ulazno-izlaznih dokumenata za nosioce srpskih ličnih karata i obaveznoj zameni srpskih registarskih tablica vozila sa oznakama gradova na Kosovu tablicama koje izdaje Kosovo, u periodu od 1. avgusta do 30. septembra 2022. Prema saopštenju Ministarstva unutrašnjih poslova Kosova, vozila koja do predviđenog roka ne budu registrovana u kosovskom sistemu smatraće se nelegalnim i neće im biti dozvoljeno kretanje unutar Kosova.

7. Predstavnici kosovskih Srba sa severa Kosova i u Beogradu osudili su ove odluke kao jednostrane akcije koje su u suprotnosti sa sporazumima postignutim uz posredovanje Evropske unije. Dana 31. jula, uoči početka primene ovih odluka, u severnim opštinama su se oglasile sirene za vazдушnu opasnost, dok su na putevima koji vode preko administrativne granične linije na Jarinju (Kapija 1) i Brnjaku (Kapija 31) postavljene blokade. Kosovska policija je potom zatvorila pomenute prelaze. Kosovska policija je izvestila o eksploziji, kao i da je na njene jedinice ispaljeno nekoliko hitaca, ali da nije bilo povređenih. Policija je takođe prijavila nekoliko incidenata u kojima su demonstranti maltretirali i povredili kosovske Albance, kao i oštetili njihova vozila. U zabrinjavajućem razvoju događaja, među srpskim demonstrantima primećen je značajan broj dobro naoružanih lica. Glasine i dezinformacije dovele su do dalje eskalacije retorike i uznemirenja javnosti. Specijalna predstavnica Generalnog sekretara za Kosovo, Karolin Zijade, pozvala je na smirenost, ponovno uspostavljanje slobode kretanja i angažovanje u dobroj veri u okviru dijaloga koji se vodi uz posredovanje Evropske unije. Kosovske snage (KFOR) uputile su slične pozive i izrazile svoju spremnost da intervenišu kako bi obezbedile sigurno i bezbedno okruženje. Komandant kosovskih snaga (KFOR) sastao se sa predstavnicima kosovskih Srba i održavao je stalni kontakt sa zvaničnicima u Beogradu i Prištini.

8. Priština je optužila Beograd da je odgovoran za blokade na putevima i pokretanje protesta na severu. Lideri kosovskih Srba upozorili su vladu u Prištini da će kosovski Srbi jednostrano uspostaviti Asocijaciju/Zajednicu opština sa srpskom većinom ukoliko ista ne poništi svoju odluku.

9. Nakon diplomatskog angažovanja međunarodnih aktera u večernjim satima 31. jula, Priština je pristala da odloži primenu svojih mera do 1. septembra, nakon čega su demonstranti uklonili blokade puteva (dana 27. avgusta, strane su postigle dogovor o ulazno-izlaznom mehanizmu, kao što je opisano u tački 29). Ipak, sporadični bezbednosni incidenti su se nastavili. Dana 6. avgusta, ispaljeni su hici u pravcu patrolnog čamca kosovske policije na jezeru Gazivode u opštini Zubin Potok; povređenih nije bilo.

Kosovska policija, kosovske snage (KFOR) i Misija Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu pojačali su svoje prisustvo i patroliranje na severu, uključujući duž puteva koji vode ka Kapijama 1 i 31. Provokativni grafiti na pojedinim lokacijama na severu Kosova doprineli su uznemirenju javnosti.

10. Dana 18. avgusta, Visoki predstavnik Evropske unije za spoljnu politiku i bezbednost i potpredsednik Evropske komisije, Žozep Borelj, ugostio je Predsednika Srbije Aleksandra Vučića i Premijera Albina Kurtija u Briselu. Iako nisu postignuti konkretni dogovori o slobodi kretanja, strane su razgovarale o elementima koji se odnose na normalizaciju odnosa i obavezale se na održavanje redovnih sastanaka.

11. Dana 3. aprila, održani su srpski predsednički, parlamentarni i delimični lokalni izbori. Modalitet glasanja na Kosovu još jednom je izazvao kontroverzu i tenziju. Dosledna svom stavu o srpskom ustavnom referendumu od 16. januara 2022, Priština se usprotivila održavanju glasanja na Kosovu bez neposrednog zvaničnog zahteva Vlade Srbije. Predlog Prištine je bio da se glasanje održi putem pošte ili u prostorijama Kancelarije za vezu Beograda u Prištini, što je za Beograd bilo neprihvatljivo. Uprkos naporima Kvinte (Francuska, Nemačka, Italija, Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske, i Sjedinjene Američke Države) i Evropske unije da se dozvoli glasanje u skladu s ranijom praksom gde je OEBS prikupljao glasove, dogovor nije usledio. Kao odgovor na to, Srpska lista je 25. marta organizovala mirne proteste u Gračanici i Severnoj Mitrovici. Na dan izbora, Vlada Srbije je omogućila prevoz lica s pravom glasa sa Kosova do biračkih mesta u centralnoj Srbiji, bez većeg incidenta. Više od 19.500 od preko 93.000 lica s pravom glasa sa Kosova glasalo je na srpskim izborima.

12. Aktuelni Predsednik Aleksandar Vučić obezbedio je svoj drugi mandat sa 58 odsto osvojenih glasova. Vladajuća koalicija, koju predvodi njegova Srpska napredna stranka, osvojila je oko 43 odsto glasova, dok je glavni opozicioni blok, koalicija Ujedinjeni za pobedu Srbije, osvojio 13.5 odsto glasova, a tesno ga je pratila Socijalistička partija Srbije, koalicioni partner Srpske napredne stranke.

13. Dana 12. maja, u okviru svojih obnovljenih nastojanja da se pridruži međunarodnim organizacijama, Kosovo je podnelo zahtev za članstvo u Savetu Evrope, što je dovelo do protivljenja od strane Beograda. Narednog dana, gospodin Vučić je održao sednicu Saveta za nacionalnu bezbednost na kojoj je upozorio na “ozbiljne posledice”. Nakon te sednice, srpski ministar spoljnih poslova, Nikola Selaković, istakao je da je kao odgovor na zahtev Kosova gospodinu Vučiću podneo note četiri neimenovane države o povlačenju priznanja. Vlada Kosova je takođe izrazila svoju nameru da do kraja godine podnese zahtev za članstvo u Evropskoj uniji, kao i za pridruživanje programu Partnerstva za mir Organizacije Severnoatlantskog pakta (NATO).

14. U okviru inicijative “Otvoreni Balkan”, lideri Albanije, Severne Makedonije i Srbije sastali su se 7. i 8. juna u Ohridu, Severna Makedonija, i 1. septembra u Beogradu. Premijer Crne Gore, Dritan Abazović, i predsedavajući Veća ministara Bosne i Hercegovine, Zoran Tegeltija, učestvovali su kao posmatrači. Lideri su, između ostalih oblasti, potpisali

sporazume o saradnji u obrazovanju, kulturi, turizmu, energetici i prehrambenoj sigurnosti. Vlada Kosova ostala je pri svom dugotrajnom protivljenju inicijativi koja bi, po njenom mišljenju, podrila ciljeve i vrednosti evropske integracije u okviru Berlinskog procesa, naročito u pogledu uspostavljanja zajedničkog regionalnog tržišta. Dana 10. juna, tokom svoje posete Kosovu, nemački kancelar, Olaf Šolc, ponovo je naglasio podršku Berlinskom procesu. Obećao je posvećenost njegove zemlje oživljavanju Berlinskog procesa sa ciljem promovisanja evropske integracije kroz slobodno kretanje ljudi, robe, usluga i kapitala u regionu, u skladu s inicijativom o zajedničkom regionalnom tržištu Zapadnog Balkana.

15. Dana 20. juna, vlade Albanije i Kosova u Prištini su održale svoju osmu zajedničku sednicu na kojoj je potpisano više sporazuma o saradnji, uključujući o slobodnom kretanju, bezbednosti i diversifikaciji snabdevanja energentima, železničkoj vezi, turizmu i poljoprivredi.

16. Pod francuskim predsedavanjem Saveta Evropske unije, u Briselu je 23. i 24. juna održano zasedanje Evropskog saveta. Evropski Savet je ponovo naglasio potrebu za ostvarivanjem opipljivog napretka u dijalogu između Beograda i Prištine. Odsustvo bilo kakvog pomena vizne liberalizacije za Kosovo u zaključcima u Prištini je dočekano ponovnim frustracijama. Skupština Kosova je 3. avgusta usvojila rezoluciju u kojoj poziva Evropsku Uniju da Kosovu odobri viznu liberalizaciju.

17. Kosovske institucije su usvojile nekoliko važnih reformi koje se odnose na izbore i političke stranke. Dana 1. jula, Skupština Kosova je osnovala ad hoc odbor za reformu izbornog sistema. Ovaj odbor će nastojati da odgovori na preostale preporuke posmatračkih Misija Evropske unije u cilju jačanja transparentnosti, odgovornosti i učešća žena u politici. U avgustu, Skupština je usvojila nacrt zakona o finansiranju političkih subjekata i ratifikovala okvirni finansijski sporazum o partnerstvu u okviru instrumenta pretprijetne pomoći Evropske komisije - IPA III. Sporazumom je predviđeno blizu 64 miliona evra godišnje, od 2021. do 2027. godine, za podršku vladavini prava, privrednu i energetska reformu, i reformu javne uprave.

18. Dana 14. juna, Skupština Kosova usvojila je u prvom čitanju amandmane koje je predložila Vlada na zakon o minimalnoj zaradi. U danima koji su prethodili tome, članovi Organizacije ratnih veterana Oslobođilačke vojske Kosova protestovali su ispred Skupštine zahtevajući, bezuspešno, da kao korisnici budu uvršteni u zakon. Osim toga, krajem avgusta, Unija nezavisnih sindikata Kosova najavila je opšti štrajk zaposlenih u javnim ustanovama, zahtevajući povećanje plata do donošenja zakona o platama u javnom sektoru.

19. Dana 21. jula, Skupština Kosova je usvojila zakon o popisu kosovskog stanovništva, domaćinstava i stanova. Datum održavanja popisa tek treba da bude objavljen, a poslednji je sproveden 2011. godine. Populacioni fond Ujedinjenih nacija (UNFPA) pruža tehničku pomoć Kosovskoj agenciji za statistiku u pripremi popisa.

20. U period od 16. marta do 31. avgusta, bilo je devet značajnih incidenata u kojima su na meti bili srpski pravoslavni verski objekti i groblja u mestima gde žive nevećinske zajednice. Primeri toga obuhvataju tešku krađu u srpskoj pravoslavnoj crkvi u selu Živinjane, opština Prizren. U gradu Prizrenu, počinio su oštetili kapiju i vrata na srpskoj pravoslavnoj crkvi. U incidentu ispisivanja grafita, na srpskoj pravoslavnoj crkvi u gradu Štimlju sprejem je ispisano slovo “Z”, dok je u gradu Vitini sa pravoslavne crkve uklonjena srpska zastava koja je kasnije spaljena.

21. Nekoliko nadgrobnih spomenika oštećeno je na srpskom pravoslavnom groblju u Peći. U dva navrata, navodno su oštećeni drveni krstovi na groblju u gradu Orahovcu. Dogodile su se krađe iz nekoliko verskih objekata različitih denominacija širom Kosova, u mestima gde pogođena zajednica čini većinu, uključujući iz srpskih pravoslavnih crkava, iz džamija i sa muslimanskih grobalja.

22. Nekoliko drugih incidenata visokog profila prouzrokovalo je tenzije između zajednica tokom ovog izveštajnog perioda. Dana 29. juna, na Gazimestanu je uhapšen muškarac, državljanin Srbije, zbog podsticanja mržnje tokom proslave Vidovdana. Dana 6. septembra, Osnovni sud u Prištini ga je osudio na osam meseci zatvora. Tokom juna i avgusta, u selu Velika Hoča, opština Orahovac, prijavljena su obijanja prodavnica čiji su vlasnici kosovski Srbi. U avgustu, u selu Donja Brnjica, opština Priština, na kući i ispred kuće čiji je vlasnik kosovski Srbin ispisani su uvredljivi grafiti. U septembru, dvojica kosovskih Srba, otac i sin, izbodeni su u selu Babin Most u opštini Obilić. Kosovska policija je naknadno uhapsila dvojicu osumnjičenih kosovskih Albanaca u vezi sa ovim napadom. Incidenti seksualnog nasilja upereni protiv zajednica kosovskih Roma, Aškalija i Egipćana takođe posebno zabrinjavaju. Tokom juna prijavljeno je mnoštvo pretnji o bombama postavljenim u školama pod upravom Vlade Srbije i na prištinskom aerodromu, za koje je Kosovska policija potvrdila da su lažne.

23. Dana 6. avgusta, kosovska policija je na administrativnoj graničnoj liniji na severu Kosova privela novinarku iz Rusije koja je navodno želela da poseti objekte Srpske pravoslavne crkve na Kosovu. Ona je puštena nakon nekoliko sati. Ministarstvo unutrašnjih poslova Kosova proglasilo ju je “personom non grata” na temelju bavljenja “špijunažom”, uz zabranu ulaska na Kosovo u trajanju od pet godina. Ambasada Rusije u Beogradu osudila je privođenje i zabranu kao “provokaciju” i “nepoštovanje osnovnih demokratskih principa, uključujući slobode kretanja”.

24. Dana 21. jula, albanski parlament je usvojio rezoluciju o „neosnovanim tvrdnjama o nezakonitoj trgovini ljudskim organima na Kosovu i u Albaniji”, u vezi sa navodnim zločinima koje je počinila Oslobodilačka vojska Kosova tokom sukoba na Kosovu. Rezolucija ukazuje na uočeni nedostatak dokaza koje su proizvele istrage i optužnica od strane Specijalizovanog tužioca Kosova, koji bi potkrepili te tvrdnje. U njoj, albanski parlament poziva Parlamentarnu skupštinu Saveta Evrope da sačini izveštaj koji bi doveo do revizije njene rezolucije 1782 (2011), koja je poslužila kao osnova za pokretanje istraga.

III. Normalizacija odnosa Beograda i Prištine

25. Tokom ovog izveštajnog perioda, radna grupa Beograda i Prištine podržana od strane Evropske unije, zadužena za pronalaženje trajnog rešenja za pitanje registarskih tablica vozila, održala je dva sastanka u Briselu, 6. i 21. aprila, bez postizanja dogovora.

26. Dana 4. maja, Specijalni predstavnik Evropske unije za dijalog Beograda i Prištine i druga regionalna pitanja Zapadnog Balkana, Miroslav Lajčak, sastao se sa gospodinom Kurtijem i gospodinom Vučićem u Berlinu na poziv Vlade Nemačke. Gospodin Vučić i gospodin Kurti takođe su održali odvojene bilateralne sastanke sa gospodinom Šolcem, koji je naglasio značaj napretka u dijalogu za postizanje trajnog mira i stabilnosti i integracije obe strane u Evropsku uniju.

27. Gospodin Lajčak se potom 13. maja u Briselu odvojeno sastao sa glavnim pregovaračima obeju strana. Razgovori nisu doveli do prekida zastoja u vezi sa pitanjem registarskih tablica vozila, ali je saopšten izvestan napredak u drugim pitanjima, poput energetike (dana 21. juna, strane su usvojile mapu puta za primenu energetske sporazuma iz 2013. i 2015. godine, kao što je opisano u tački 4).

28. Gospodin Lajčak je bio u poseti Prištini i Beogradu od 27. juna do 2. jula i ponovo od 24. do 26. Avgusta. U drugoj poseti pridružio mu se i Specijalni izaslanik SAD za Zapadni Balkan i zamenik pomoćnika državnog sekretara, Gabrijel Eskobar. Po rečima gospodina Lajčaka, razgovori su bili usredsređeni na sprovođenje "energetske mape puta", pitanje nestalih lica, regionalnu saradnju, mogući sastanak na visokom nivou Beograda i Prištine, i rešavanje pitanja koja se odnose na slobodu kretanja.

29. Dana 27. avgusta, gospodin Borelj je saopštio da je Beograd pristao da ukine ulazno-izlazne dokumente za nosioce kosovskih ličnih karata, a da Priština neće uводити ulazno-izlazne dokumente za nosioce srpskih ličnih karata, dok će razgovori o registarskim tablicama vozila biti nastavljeni. U daljim naporima za unapređenje dijaloga, savetnici za spoljnu i bezbednosnu politiku Predsednika Francuske, Emanuela Makrona, i gospodina Šolca, zajedno sa gospodinom Lajčakom, posetili su 9. septembra Prištinu i Beograd i sastali se sa gospodinom Kurtijem i gospodinom Vučićem.

IV. Sever Kosova

30. Situaciju na severu Kosova obeležile su tenzije i bezbednosni incidenti. Dana 22. marta, predstavnici kosovskih Srba, uključujući članove pravosuđa i kosovske policije sa severa Kosova, učestvovali su na sastanku koji je sazvao gospodin Vučić u Beogradu, kao odgovor na protivljenje Prištine da se 3. aprila na Kosovu održi glasanje na srpskim izborima. Savet sudstva Kosova naknadno je suspendovao predsednicu Osnovnog suda u Mitrovici zbog učešća na tom sastanku. U znak protesta, predstavnici Srpske liste,

srpske sudije i neki članovi opštinskog osoblja prestali su da se javljaju na posao, a ponovo su počeli sa radom 10. maja, po isteku suspenzije predsednice Osnovnog suda.

31. U aprilu, u opštinama Zubin Potok i Leposavić, prijavljeno je nekoliko uzastopnih napada na kosovsku policiju, što je rezultiralo oštećenjem policijskih vozila, ali bez žrtava. Međunarodni akteri, uključujući i Specijalna predstavnik Generalnog sekretara, osudili su te napade.

32. Dana 23. juna, u Severnoj Mitrovici, nekoliko dana nakon objave o primeni energetske mape puta, eksplozivna naprava oštetila je visokonaponski kabl i vozila kompanije kod objekta Elektro distribucije, srpske kompanije za distribuciju električne energije.

33. Dana 24. avgusta, uoči zajedničke posete gospodina Lajčaka i gospodina Eskobara severu Kosova, skupštine opština i gradonačelnici četiri severne opštine sa srpskom većinom održali su zajedničku sednicu u Zvečanu. Na sednici je usvojena deklaracija kojom se izražava protest protiv “jednostranih” mera Prištine. U deklaraciji je najavljeno moguće povlačenje predstavnika kosovskih Srba iz svih kosovskih insitucija, uključujući iz policije i pravosuđa, u slučaju izostanka prihvatljivog rešenja o slobodi kretanja. Takođe se zahteva osnivanje Asocijacije/Zajednice opština sa srpskom većinom. Tokom njihovog sastanka sa Specijalnom predstavnicom, kasnije tog dana, predstavnici kosovskih Srba takođe su naglasili primetan nedostatak angažovanja Prištine sa zajednicom kosovskih Srba na severu. Specijalna predstavnik je podstakla rešavanje ovih pitanja putem dijaloga i sprečavanje bilo kakvih akcija koje bi dovele do eskalacije.

34. Kosovska policija je povećala svoje prisustvo u četiri severne kosovske opštine sa srpskom većinom otvaranjem novih policijskih stanica na terenu, kao i raspoređivanjem službenika, kosovskih Albanaca, iz drugih delova Kosova. Policijske operacije su navodno često sprovedene bez učešća službenika kosovske policije iz lokalnih policijskih stanica, što je dovelo do trvenja između glavnog štaba kosovske policije u Prištini i lokalne policijske komande, kao i sa lokalnim stanovništvom. To bi potencijalno moglo da ima negativan uticaj na integraciju policije na severu Kosova.

35. Dana 17. jula, kosovska policija je saopštila da je vozač kamiona koji je prevozio krijumčarena pića udario u policijsko vozilo dok je pokušavao da izbegne hapšenje u opštini Leposavić. Policija je tom prilikom upotrebila vatreno oružje, uz navode da je povređeno pet policajaca i da su oštećena dva policijska vozila. Porodica uhapšenog vozača kamiona je iznela tvrdnju da je policija upotrebila prekomernu silu i da mu je nanela telesne povrede.

36. Pristup lokalnih stanovnika pojedinim javnim uslugama navodno je otežan nakon što je kosovska policija zatvorila neke puteve iskopavanjem kanala. Zahvaćeni putevi su obezbeđivali pristup nezvaničnim prelazima na

administrativnoj graničnoj liniji u opštinama Leposavić i Zubin Potok. Kosovska policija je naknadno dozvolila prolaz licima sa prethodno odobrenog spiska, dok su delovi prekopanih puteva popravljeni kako bi bio omogućen ograničen protok vozila.

37. Dana 9. juna, Odeljenje kosovske policije za teška krivična dela uputilo je pozive za saslušanje predsedniku Srpske liste i ministru za zajednice i povratak, Goranu Rakiću, kao i potpredsedniku te stranke i još jednom članu koji je poslanik u Skupštini Kosova. Oni su navodno među 72 kosovskih Srba koji su optuženi za “kršenje ustavnog poretka Kosova”, u vezi sa protestima na severu Kosova iz septembra i oktobra 2021. godine. Protesti su bili odgovor na odluke Prištine u vezi sa registarskim tablicama vozila i na operaciju kosovske policije protiv krijumčarenja. Srpska lista je saopštila da će svako hapšenje lica sa tog spiska biti dočekano protestima i “građanskom neposlušnošću”.

38. Dana 5. septembra, mandatarka za sastav nove Vlade Srbije, Ana Brnabić, bila je u poseti severu Kosova gde se sastala sa predstavnicima kosovskih Srba. Obišla je Multimedijalni centar u Severnoj Mitrovici i verske objekte Srpske pravoslavne crkve i prenela poruku o posvećenosti Srbije miru i stabilnosti, kao i daljoj podršci zajednici kosovskih Srba. Gospodin Kurti je istakao da se nada da će posete zvaničnika Srbije Kosovu doprineti slobodi kretanja u celini.

V. Povratak, pomirenje, kulturno nasleđe i odnosi između zajednica

39. Kancelarija Visokog komesara Ujedinjenih nacija za izbeglice (UNHCR) registrovala je 120 dobrovoljnih povrataka pripadnika nevećinskih zajednica koji su bili raseljeni na Kosovu i van Kosova. Među ovim povratnicima je 65 žena i 55 muškaraca (102 Srba, 9 Egipćana, 6 Aškalija, 2 Roma i 1 Albanac). Ovim je ukupan broj raseljenih lica iz nevećinskih zajednica koja su pronašla trajno rešenje na Kosovu od 2000. godine povećan na 29.185, od toga 14.335 žena i 14.850 muškaraca (12.678 Srba, 7.752 Aškalija i Egipćana, 4.049 Roma, 1.878 Bošnjaka, 1.464 Goranca, 1.320 Albanaca, 21 Crnogorac, 19 Turaka i 4 Hrvata). Preostala su 15.683 raseljena lica na Kosovu (7.220 žena i 8.463 muškaraca), kao i 69.627 lica sa potrebama vezanim za raseljeničtvo širom zapadnog Balkana, od približno 200.000 raseljenih lica s Kosova koja žive u regionu, većina njih u Srbiji.

40. Tokom ovog izveštajnog perioda, 328 lica (304 muškarca i 24 žene) podnelo je zahteve za azil nadležnim organima. UNHCR je obezbedio besplatnu pravnu pomoć, psihosocijalnu podršku i usluge usmenog prevođenja za sve tražioce azila. UNHCR je nastavio da podržava pripadnike zajednica kosovskih Aškalija, kosovskih Egipćana i kosovskih Roma u pribavljanju ličnih dokumenata i u rešavanju pitanja građanskog statusa, kako bi im se omogućio pristup javnim uslugama. Dodatna podrška je obuhvatala omogućavanje pristupa za povratnike i raseljena lica obrazovanju, socijalnoj i pravnoj pomoći, kao i rešavanje pitanja imovinskih i penzionih prava.

41. Dana 29. marta, UNHCR, UNMIK i Ministarstvo za povratak i zajednice organizovali su seriju okruglih stolova u Peći, Gnjilanu i Lipljanu sa ciljem poboljšanja koordinacije između lokalnih aktera u vezi sa pitanjima koja se odnose na raseljena lica i proces povratka, kao i na izazove sa kojima se suočavaju nevećinske zajednice. Učesnici okruglog stola su izrazili zabrinutost u vezi sa deprioritizacijom i nedovoljnim finansiranjem opštinskih kancelarija za zajednice i povratak koji ih navodno sprečavaju da na odgovarajući način odgovore na potrebe nevećinskih zajednica.

42. Dana 12. aprila, UNMIK je zajedno sa koordinatorom Ujedinjenih nacija za razvoj i Dečijim fondom Ujedinjenih nacija (UNICEF) bio pokrovitelj sastanka koji je organizovala romska nevladina organizacija "Multietnička kultura Kosova" na kojem je raspravljano o nacrtu "Strategije za unapređenje prava zajednica kosovskih Roma i kosovskih Aškalija" za period od 2022. do 2026, kao i s tim povezanog akcionog plana za period od 2022. do 2024. godine. Kosovska vlada je usvojila strategiju i akcioni plan 22. jula.

43. U okviru napora kosovskih institucija na promovisanju inicijativa informisanja nevećinskih zajednica, Kabinet premijera Kosova je organizovao konferenciju o multietničkom zapošljavanju u kosovskim institucijama. Uputio je poziv svim opštinama da podnesu prijave za finansiranje infrastrukturnih projekata manjeg obima i izdvojio sredstva kako bi podržao obuku i zapošljavanje nevećinskih zajednica na Kosovu.

44. Nije bilo daljih doprinosa za fond Ujedinjenih nacija namenjen podršci zajednica Aškalija, Egipćana i Roma pogođenim trovanjem olovom na

Kosovu.

45. Evropa Nostra, nevladina organizacija posvećena očuvanju kulturnog i prirodnog nasleđa u Evropi, bila je u poseti Kosovu od 5. do 9. jula, u pratnji predstavnika Evropske investicione banke. U toku posete, kosovska vlada je zatražila izvinjenje organizacije Evropa Nostra zbog navodnog nanošenja štete ugledu Kosova zbog uključivanja manastira Visoki Dečani na njenu listu sedam najugroženijih lokaliteta kulturnog nasleđa u Evropi. Evropa Nostra je opravdala njegovo uvrštavanje na listu, istakavši, između ostalog, “složene bezbednosne izazove”. Dana 20. maja, Kvinta je ponovo uputila poziv kosovskoj vladi da bez daljeg odlaganja sprovede odluku Ustavnog suda Kosova iz 2016. godine u vezi sa upisom zemljišta manastira Visoki Dečani. Predstavnici Kvinte i Evropske unije, i drugi šefovi diplomatskih misija, naknadno su 24. maja bili u zajedničkoj poseti manastiru.

46. Specijalna predstavnica je posetila Dečane 21. jula i sastala se sa opštinskim liderima i predstavnicima manastira Visoki Dečani. Diskutovala je o inicijativama izgradnje poverenja među zajednicama i očuvanju kulturnog nasleđa manastira i izrazila stalnu podršku UNMIK-a dijalogu između zajednica i izgradnji poverenja.

47. Dana 3. juna, Eparhija raško-prizrenska i kosovsko-metohijska prekinula je kontakte sa kosovskim vlastima zbog navodnog kršenja osnovnih verskih sloboda i prava. To je usledilo nakon što je kosovska policija zabranila pristup svešteniku Srpske pravoslavne crkve i vernicima koji su želeli da održe službu u nedovršenoj Crkvi Hrista Spasa u Prištini, koja je bila predmet imovinskog spora između Univerziteta u Prištini i Srpske pravoslavne crkve. Kosovska policija je, pozivajući se na nepoštovanje zvaničnih procedura, takođe odbila zahtev srpskih pravoslavnih hodočasnika da 11. juna posete lokalni manastir u Mušutištu, u opštini Suva Reka.

VI. Vladavina prava i ljudska prava

48. Tokom ovog izveštajnog perioda, Evropska komisija za demokratiju putem prava, takođe poznata kao Venecijanska komisija, objavila je nekoliko mišljenja koja se odnose na nacрте kosovskih zakona. To uključuje mišljenje o revidiranim predlozima amandmana na Zakon o Savetu tužilaštva Kosova, u kojem se napominje da je njegov novi sastav u skladu s međunarodnim standardima. Revidirani amandmani obezbeđuju, između ostalog, da tužioci čine većinu u odnosu na druge članove Saveta koji će biti izabrani od strane Skupštine Kosova i Institucije ombudsmana Kosova, čime se smanjuje rizik od politizacije ovog Saveta. Skupština Kosova je predloge amandmana usvojila u junu. Istog meseca, Venecijanska komisija je objavila mišljenja o predlogu zakona o Državnom birou za verifikaciju i konfiskaciju neopravdanih sredstava, izražavajući zabrinutost zbog potencijalnih negativnih implikacija nekih njegovih odredbi na ljudska prava, uključujući na zaštitu podataka. Cilj ovog predloga zakona je uvođenje novog pravnog instrumenta za “građanskopravnu konfiskaciju” neopravdanih sredstava. Dana 14. jula, Skupština je u načelu usvojila predlog zakona, ali uz razmatranje dodatnih amandmana. Venecijanska komisija je takođe iznela primedbe na konceptni dokument koji se odnosi na proveru sudija i tužilaca, kao i na s tim povezane predloge ustavnih amandmana. Ova Komisija

preporučuje, između ostalog, usredsređivanje na zakonodavne izmene čija bi primena bila jednostavnija i na ograničavanje onih koji podležu proverama integriteta na članove Saveta sudstva Kosova i Saveta tužilaštva Kosova, predsednike sudova i glavne tužioce.

49. Dana 14. jula, Skupština Kosova je usvojila nacрте Zakonika o krivičnom postupku i Zakona o prijavljivanju porekla i kontroli imovine i poklona. Zakonik o krivičnom postupku poziva na suspendovanje zvaničnika koji se suočavaju s optužbama o korupciji, na suđenje u odsustvu za sva krivična dela, strožija pravila za vraćanje krivičnih predmeta na ponovno suđenje, kao i na izmenu postupaka sekvestracije i konfiskacije. Skupština je takođe usvojila predloge Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, Zakona o kazneno-popravnoj službi Kosova i Zakona o probacionoj službi Kosova, sa ciljem poboljšanja ostvarivanja prava zatvorenika i pritvorenika, kao i uslova službe za zaposleno osoblje.

50. Novoosnovani Privredni sud počeo je sa radom 1. avgusta. Oko 9.000 do 10.000 nerešenih predmeta iz Apelacionog suda i Osnovnog suda u Prištini preneto je u nadležnost Privrednog suda. Savet sudstva Kosova pokrenuo je postupak zapošljavanja desetoro sudija za ovaj sud, uključujući dvoje sudija iz zajednice kosovskih Srba.

51. Akteri civilnog društva nedavno su objavili nekoliko izveštaja na temu vladavine prava. Dana 16. marta, Pokret FOL, kosovska NVO, objavio je izveštaj o učinku pravosudnog sistema u borbi protiv korupcije u 2021. godini, u kojem se ukazuje na ozbiljna kašnjenja u rešavanju relevantnih predmeta tokom cele te godine. Balkanska mreža za istraživačko novinarstvo i Internews Kosovo takođe su objavili izveštaj u kojem su izrazili zabrinutost zbog lošeg kvaliteta presuda i optužnica u vezi sa korupcijom i sporog napretka u predmetima korupcije na visokom nivou. U julu, nevladina organizacija Pravni institut Kosova predstavila je svoj izveštaj za 2021. godinu o predmetima korupcije na Kosovu, u kojem je ukazano na mali broj osuđujućih presuda, nedostatak efikasne zaplene nezakonito stečene imovine i oklevanja jednog dela sudova da nametnu dodatne kazne pored zatvorskih, poput zabrane vršenja javnih dužnosti i nadoknade štete. Slični trendovi u vezi sa predmetima organizovanog kriminala i korupcije na visokom nivou zabeleženi su i u 2022. godini, uključujući kašnjenja i odlaganja krivičnih postupaka i suđenja.

52. Dana 29. marta, Specijalno tužilaštvo Kosova je izvestilo o podizanju optužnice protiv kosovskog Albanca sa srpskim državljanstvom. On se nalazi u pretpretresnom pritvoru na Kosovu od marta 2021. godine i optužen je za ratne zločine protiv civilnog stanovništva u vezi sa “Masakrom u Izbici” od 28. marta 1999. godine, u selu Izbica u opštini Srbica.

53. Dana 29. jula, u Osnovnom sudu u Prištini, održano je prvo ročište na ponovljenom suđenju zvaničniku Srpske liste i bivšem ministru administracije i lokalne uprave, Ivanu Todosijeviću. Gospodinu Todosijeviću je u decembru 2019. izrečena dvogodišnja zatvorska kazna zbog “podsticanja nacionalne, rasne, verske ili etničke mržnje, razdora ili netrpeljivosti” u vezi sa njegovim navodnim poricanjem masakra u selu Račak iz 1999. godine.

54. Po navodima Fonda za humanitarno pravo Kosova, tokom prve polovine 2022. godine, kosovski sudovi održali su postupke u 14 predmeta ratnih zločina. Većina tih predmeta vodi se pred kosovskim sudovima po nekoliko godina. Fond za humanitarno pravo Kosova je takođe zabeležio neredovno održavanje ročišta i kašnjenja u prevođenju sudskih spisa koji se odnose na predmete ratnih zločina, naročito u Osnovnom sudu u Mitrovici.

55. UNMIK je nastavio da podržava integraciju pravosuđa i sprovođenje pravde na severu Kosova, s fokusom na unapređenje upravljanja predmetima. Broj zaostalih građanskih predmeta u Osnovnom sudu u Mitrovici nastavio je da opada angažovanjem 10 prevodilaca i 4 pravna saradnika. Osim toga, u ograncima Osnovnog suda u Mitrovici, u Zubinom Potoku i Leposaviću, dve sudnice su u potpunosti opremljene nameštajem i opremom.

56. UNMIK je nastavio da podržava sudije i tužioce u rešavanju pitanja rodno zasnovane institucionalne diskriminacije u primeni zakona koji sadrže rodne odredbe. Podržao je nevladinu organizaciju u praćenju sudskih rasprava koje se odnose na zajedničko vlasništvo nad imovinom, finansijsko izdržavanje i rodno zasnovano nasilje, i organizovao radionicu sa sudijama Apelacionog suda o pravnom tumačenju odredbi koje se odnose na zajedničku imovinu. Kako bi poboljšala zaštitu ljudskih prava zatvorske populacije i olakšala njenu rehabilitaciju, Misija je snabdela opremom nekoliko pritvorskih centara i obezbedila opremu informacione tehnologije Savetu sudstva Kosova. U nastojanju da popuni praznine u ključnim kapacitetima institucija za sprovođenje zakona, UNMIK je sprovodio programske aktivnosti kako bi bili poboljšani uslovi u objektima Jedinice kosovske policije za međunarodnu vezu i koordinaciju, u skladu s međunarodnim standardima i protokolima u vezi s pandemijom Kovid-19, i kako bi ojačao kapacitete digitalne forenzike kosovske Agencije za sudsku medicinu.

57. Nominovanje kandidata Saveta tužilaštva Kosova za mesto državnog tužioca Kosova kritikovano je kao netransparentno od strane Evropske unije, drugih međunarodnih aktera i organizacija civilnog društva. Dana 21. aprila, Savet je imenovao vršioca dužnosti državnog tužioca do okončanja ovog postupka.

58. Nekoliko bitnih nacrti zakonskih akata koji se odnose na ljudska prava i dalje čeka na odobrenje kosovske vlade, poput predloga amandmana na Zakon o slobodi veroispovesti na Kosovu i nacrtu Zakona o sprečavanju i zaštiti od nasilja u porodici, nasilja nad ženama i rodno zasnovanog nasilja. Dana 7. jula, Institucija ombudsmana je održala raspravu za okruglim stolom sa kosovskim vlastima kako bi ih izvestila o svojim preporukama u vezi sa primenom Zakona o zaštiti od diskriminacije. Kosovska vlada je u junu predstavila izveštaj o napretku u vezi sa zaštitom i unapređenjem ljudskih prava (2021-2025) Međuinstitucionalnoj koordinacionoj grupi za ljudska prava. Izveštaj se fokusira na uticaj pandemije Kovid-19 na ljudska prava na Kosovu.

59. Ministarstvo pravde je dovršilo nacrt strategije za tranzicionu pravdu i podnelo ga kabinetu na odobrenje. UNMIK je izneo svoje primedbe na nacrt strategije, istakavši značaj inkluzivnog pristupa usmerenog na žrtve i

zasnovanog na ljudskim pravima, koji ima za cilj pomirenje i neponavljanje.

60. Postoji još 1.622 nestalih (263 žena i 1.359 muškaraca) u vezi sa događajima na Kosovu iz 1998. i 1999. godine. Iako se radna grupa Beograda i Prištine za lica koja se vode kao nestala u vezi sa događajima na Kosovu nije sastala na nivou šefova delegacija od maja 2021, tokom ovog izveštajnog perioda održano je nekoliko tehničkih sastanaka radne podgrupe, iako uz ograničeni napredak. U maju, u skladu sa sporazumom koji su strane postigle u septembru 2020. godine, srpske vlasti su obavile procenu lokaliteta potencijalne masovne grobnice u jugoistočnoj Srbiji bez izveštavanja o nalazima. UNMIK je nastavio da se zalaže za ponovno pokretanje sastanaka Radne grupe i angažovao se s porodicama nestalih lica iz svih zajednica kako bi doprineo unapređenju ostvarivanja njihovog prava na istinu.

61. UNMIK se angažovao s Institucijom ombudsmana Kosova, nevladinim organizacijama, Kancelarijom Visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava i drugim institucijama u oblasti ljudskih prava, na pitanju nacrtu sporazuma o premeštaju oko 300 zatvorenika iz Danske na Kosovo, kako bi se osiguralo usklađivanje s međunarodnim standardima. Čeka se na odobrenje nacrtu sporazuma od strane Vlade Kosova i na njegovu proveru od strane Skupštine Kosova.

62. UNMIK je nastavio da podržava edukaciju o ljudskim pravima za mlade ljude, stručnjake u oblasti prava, opštinske vlasti i predstavnike civilnog društva. Promovisao je jezička prava na Kosovu omogućavanjem učenja oba zvanična jezika kroz podršku radu Poverenika za jezike. Takođe se zalagao za integrisanje međunarodnih standarda ljudskih prava, uključujući u okviru Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, u pravni okvir Kosova.

63. U skladu sa Strategijom i planom delovanja Ujedinjenih nacija protiv govora mržnje, UNMIK je svojim praćenjem govora mržnje i podsticanja mržnje na internetu i na društvenim mrežama ustanovio da incidenti te vrste naročito preovlađuju na međuetničkim linijama, kao i oni upereni protiv pripadnika LGBTQI+ zajednice. Nedostatak sistematskog nadgledanja, osude ili sankcionisanja takve komunikacije na društvenim mrežama od strane državnih organa predstavlja rizik za produbljivanje međuetničkih podela i diskriminacije, i može da izazove potencijalno nasilje.

64. U septembru, Skupština Kosova je saopštila da će ponovo razmotriti predloge amandmana na Građanski zakonik koji nije usvojila ranije ove godine, nakon što su se brojne verske organizacije usprotivile uključivanju istopolnih brakova. U maju, Institucija ombudsmana Kosova uputila je poziv da u predlozima amandmana budu definisani odnosi osoba istog pola, uključujući istopolnih brakova, u skladu s Ustavom Kosova.

65. UNMIK je pomogao izdavanje 18 crvenih poternica, nula žutih poternica i devet zahteva od članova Međunarodne organizacije kriminalističke policije (INTERPOL) za izručenje na Kosovo. Misija je takođe otvorila 760 predmeta za istragu u bazi podataka INTERPOL-a. Ukupno je i dalje otvoreno 667 slučajeva koji se odnose na teritoriju ili stanovništvo Kosova.

66. UNMIK je nastavio da pruža usluge overe dokumenata za upotrebu u zemljama koje ne priznaju Kosovo. Tokom ovog izveštajnog perioda, ukupno su obrađena 2.062 dokumenta koji se odnose na penzije i građanski status, poput diploma i izvoda iz matičnih knjiga venčanih, rođenih i umrlih.

VII. Žene, mir i bezbednost

67. Od svog osnivanja 2018, komisija kosovske vlade zadužena za verifikaciju i priznavanje statusa preživelih žrtava seksualnog nasilja u sukobima primila je 1.781 zahtev. Do septembra, status žrtve je odobren u 1.322 slučaja (1.261 žena i 61 muškarac), u odnosu na broj od 1.149 slučajeva do marta 2022. Dana 21. aprila, kosovska vlada je produžila mandat komisiji za verifikaciju na trogodišnji period.

68. Dana 8. juna, UNMIK i Entitet Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (UN-Žene) zajedno su organizovali deveti Globalni otvoreni dan Ujedinjenih nacija za žene, mir i bezbednost na Kosovu. Ovaj događaj svečano su otvorili Predsednica Kosova, Vjosa Osmani, Specijalna predstavnica i koordinatorka Ujedinjenih nacija za razvoj. Više od 120 učesnika iz kosovskih političkih institucija i civilnog društva raspravljalo je o potrebi za povećanjem učešća žena u političkim procesima i izgradnji mira. Ovaj događaj je proizveo nekoliko preporuka, poput uvođenja kvote za učešće žena u svim procesima donošenja odluka, uključujući u dijalogu pod okriljem Evropske unije, saradnje sa ženama na

lokalnom nivou na promovisanju održive izgradnje mira, i stvaranja sigurnih i inkluzivnih okruženja u svrhu rešavanja pitanja institucionalnog uznemiravanja žena.

69. Dana 4. avgusta, UN-Žene i Evropska unija svečano su otkrile mural posvećen žrtvama femicida sa ciljem podizanja svesti o eliminaciji nasilja nad ženama posredstvom umetnosti i aktivizma.

70. U junu 2022, uz tehničku podršku entiteta UN-Žene, opštine Đakovica, Gnjilane, Prizren i Južna Mitrovica uvrstile su pitanje rodne perspektive u svoje srednjoročne okvire budžeta u cilju optimalizacije rodno odgovornog budžetiranja.

71. Tokom ovog izveštajnog perioda, navodno silovanje jedanaestogodišnje devojčice od strane pet osoba u Prištini izazvalo je javno negodovanje zbog rodno zasnovanog nasilja na Kosovu. Organizacije civilnog društva organizovale su proteste u Prištini, Tirani i Skoplju, zahtevajući uspostavljanje efikasnih mehanizama u cilju obezbeđivanja pravde za žrtve seksualnog nasilja. Misija se pridružila saopštenju višečlane grupe za bezbednost i rodna pitanja, kojom predsedava entitet UN-Žene, a koju čine međunarodni predstavnici i predstavnici vlade i civilnog društva, kojim se kosovske institucije pozivaju na aktivnije delovanje u cilju sprečavanja rodno zasnovanog i seksualnog nasilja.

VIII. Izgradnja poverenja, partnerstvo i saradnja

72. Misija je pomogla približavanje zajednica, naročito žena i mladih, putem ekonomskog osnaživanja, umetnosti, kulture i dijaloga. Tokom ovog izveštajnog perioda, UNMIK je podržao 20 projekata izgradnje poverenja u cilju jačanja odnosa između zajednica kosovskih Albanaca, kosovskih Srba, kosovskih Roma, kosovskih Egipćana, kosovskih Aškalija, kosovskih Bošnjaka, kosovskih Turaka i kosovskih Goranaca.

73. UNMIK je nastavio da radi sa lokalnim partnerima na unapređenju svoje agende za izgradnju poverenja, uključujući promovisanjem angažovanja među zajednicama na onlajn Platformi za izgradnju poverenja na Kosovu, koju su osmislile tri multietničke nevladine organizacije koje predvode žene, odnosno, Open Data Kosovo u Prištini, i Nova društvena inicijativa i Alternativna na severu Kosova. Dana 18. maja, tri nevladine organizacije okupile su više od 100 lokalnih i međunarodnih aktivista kako bi odale priznanje njihovim naporima na unapređenju agende za izgradnju poverenja na Kosovu. Nagrade su dodeljene trima inicijativama: "Voc-Up" platformi za učenje jezika koju podržava UNMIK, dvojezičnom (na albanskom i srpskom) radiju Kfor, i multietničkoj omladinskoj inicijativi - Ujedinjena omladinska radna grupa.

74. UNMIK je dodatno unapredio agendu za mlade, mir i bezbednost pružanjem podrške multietničkim omladinskim programima, jačanjem glasova mladih nosilaca promena i podsticanjem nastojanja mladih za izgradnju poverenja, uključujući u oblastima zagovaranja, kulture, sporta i nauke. Od 30. maja do 3. juna, UNMIK je okupio 150 mladih sa Kosova i sa Zapadnog Balkana na četvrtoj Skupštini mladih Ujedinjenih nacija na

Kosovu, kako bi diskutovali o omladinskim, mirovnim i bezbednosnim izazovima u digitalnom dobu i osmislili zajednička rešenja. UNMIK je takođe podržao pokretanje prvog televizijskog programa koji vode mladi, *Heroji mladih: Ujedinjeni u različitosti*, koji prikazuje multietnički tim mladih nosilaca promena koji pronalaze kreativna rešenja za probleme poput nasilja u školama i govora mržnje. TV program je premijerno prikazan na više lokacija na Kosovu i bio je emitovan na albanskom i srpskom jeziku. U julu, UNMIK se udružio sa kosovskom mrežom mladih astronoma u cilju oživljavanja i pokretanja opservatorije u Prištini, u vidu multietničkog omladinskog naučnog centra. Opservatorija, koja je bila zatvorena za javnost preko 35 godina, ponovo je otvorena 13. jula uz podršku UNMIK-a i opštine Priština.

75. UNMIK i Međunarodna organizacija za migracije (IOM) organizovali su kampove za aktivnosti na otvorenom za 114 devojčica i dečaka različitog etničkog porekla u cilju podsticanja pomirenja i socijalne kohezije u Mitrovačkom regionu. UNMIK je takođe podržao oživljavanje umetničkih prostora i kulturalne edukacije putem međuetničkih inicijativa između organizacija civilnog društva iz Južne i Severne Mitrovice. Održano je više od 65 radionica i događaja iz oblasti umetnosti i kulture, uključujući Festival književnosti Zana, i objavljivanje i prevođenje lokalne poezije na albanski, srpski i engleski. Misija je nastavila da radi na unapređenju prava na život, na zdravstvenu zaštitu i obrazovanje, kao i na unapređenju adekvatnog standarda života romske zajednice u Južnoj Mitrovici. Takođe je promovisala omladinsko preduzetništvo i ekonomsko osnaživanje žena i muškaraca iz zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana u Južnoj Mitrovici, kroz obezbeđivanje obuke za razvoj poslovanja, mentorstvo i dodelu manjih novčanih sredstava. Obezbedila je podršku izgradnji kapaciteta lokalnih institucija za borbu protiv nasilja u porodici i strukovnu obuku za žrtve u regionalnom utočištu u Zubinom Potoku.

76. Kako bi poboljšao pristup ugroženih lica pravosuđu, uključujući žena, žrtava rodno zasnovanog nasilja i manjinskih grupa, centar za pravnu pomoć, koji uz podršku UNMIK-a radi u okviru Pravnog instituta Kosova, obezbedio je besplatnu pravnu pomoć za više od 1.000 ugroženih lica, uključujući 398 žena, u pitanjima koja se odnose na imovinska prava, penziona prava,

ugovore o radu i nasilje u porodici. Dana 23. juna, Specijalna predstavica je uručila zahvalnice studentima prava koji su podržali centar za pravnu pomoć. UNMIK je takođe podržao simulirano suđenje u Osnovnom sudu u Prištini, koje je 23. juna organizovao Pravni institut Kosova.

77. UNMIK i Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) podržali su Osnovni sud u Prištini obezbeđivanjem usluga usmenog i pismenog prevođenja, dok su s Akademijom pravde Kosova radili na jačanju stručnih veština 160 pravnih saradnika iz zajednica kosovskih Albanaca i kosovskih Srba. IOM je nastavio da podržava studijski program Balkanistike i Jezički centar Univerziteta u Prištini u obuci jezičkih profesionalaca i kvalifikovanih prevodilaca.

78. Dana 28. jula, Skupština Kosova i njen Savet za održivi razvoj, uz podršku Kancelarije koordinatora Ujedinjenih nacija za razvoj, održali su tečaj obuke za poslanike i članove skupštinskih odbora na temu integracije Ciljeva održivog razvoja u njihov rad. U julu, opština Vučitrn, podržana od strane Programa Ujedinjenih nacija za ljudska naselja (UN-Habitat) i Tima Ujedinjenih nacija na Kosovu, predstavila je prvu dobrovoljnu lokalnu reviziju implementacije Ciljeva održivog razvoja na Kosovu, zasnovanu na informacijama prikupljenim od građana u vezi sa socijalnim, ekološkim i ekonomskim potrebama i izazovima.

79. Takođe u julu, delovi prekinute železničke pruge između Beograda i Prištine otvoreni su kao instalacija zelenog koridora u okviru festivala kulture Manifesta 14. Uz podršku UN-Habitata, staza mobilnosti duga 1.300 metara povezala je zajednice kroz sigurniju i inkluzivniju upotrebu javnog prostora. U okviru inicijativa Manifeste, UNDP je podržao preobražaj napuštene javne biblioteke u Prištini u Centar za narativne prakse, međudisciplinarni prostor koji omogućuje ljudima iz različitih zajednica da obave istraživanja i koriste različite alate i materijale kako bi ispričali priče i istražili rešenja za urbane izazove.

IX. Uticaj pandemije i odgovor na pandemiju

80. Novi talas zaražavanja kovidom-19 zahvatio je Kosovo u julu i avgustu 2022. U jeku zaraze ovim virusom, broj novih slučajeva dnevno peo se do više od 1.800, a broj aktivnih slučajeva premašivao je cifru od 10.000 dnevno. Tokom ovog izveštajnog perioda, zabeleženo je više od 45.000 novih slučajeva zaraze, 75 smrtnih slučajeva, i preko 100 hospitalizacija. Od početka pandemije, na Kosovu je zabeleženo 283.016 slučajeva obolevanja i 3.415 smrtnih slučajeva. Dana 30. aprila, kosovska vlada ublažila je većinu mera za borbu protiv kovida-19.

81. Proces vakcinacije na Kosovu nastavljen je i u ovom izveštajnom periodu. U julu su organi nadležni za zdravstvo pokrenuli vakcinaciju četvrtom dozom za osobe starije od 60 godina. Do kraja izveštajnog perioda, više od 1.750 osoba primilo je ovu dozu vakcine. Od početka procesa vakcinacije, 904.222 osobe su primile najmanje jednu dozu vakcine, dok je njih 824.596 primilo dve doze, a 105.069 osoba primilo je tri doze vakcine.

82. Svojim udruženim aktivnostima, Ujedinjene nacije na Kosovu doprinele su uspehu kampanje za vakcinaciju protiv kovida-19, pružanjem većeg stepena zaštite za stanovnike širom Kosova i smanjenjem broja prijema u jedinicama intenzivne nege i broja smrtnih slučajeva. Svetska zdravstvena organizacija i UNICEF podržali su ustanove za javno zdravlje na Kosovu u jačanju upravljanja kampanjom za vakcinaciju protiv kovida-19. UNICEF je pomogao rad privremenih punktova za vakcinaciju u nekoliko opština i svim opštinama dopremio hladnjake i zamrzivače za vakcine. Kancelarija Ujedinjenih nacija za projektne usluge sagradila je u Prištini centralno skladište za vakcine, proširila mrežu za distribuciju kiseonika u šest regionalnih bolnica i omogućila druga poboljšanja zdravstvene infrastrukture širom Kosova.

83. Ukupan broj slučajeva kovida-19 među osobljem Ujedinjenih nacija i izdržavanim članovima njihovih porodica od početka pandemije povećan je sa 351 na 443. UNMIK i agencije, fondovi i programi Ujedinjenih nacija radili su punim kapacitetom. Misija je nastavila da obezbeđuje mogućnost obavljanja testova na antigene i na lančanu reakciju polimeraze (PCR), i ostavila je na snazi sporazume o pružanju zdravstvene podrške sa bolnicama u Skoplju za sve zaposlene u Ujedinjenim nacijama i izdržavane članove njihovih porodica. Takođe, vakcine protiv kovida-19 su lako dostupne na području delovanja Misije.

X. Napomene

84. Tenzije i žučna retorika tokom ovog izveštajnog perioda ukazali su na krhko stanje na terenu. Događaji od 31. jula na severu Kosova, izazvani odlukama kosovske vlade o slobodi kretanja, predstavljali su ozbiljnu eskalaciju; situacija je bila dovedena do ivice sukoba sa eventualnim teškim bezbednosnim posledicama.

85. Iako je mirnoća prevladala nakon intenzivnog diplomatskog angažovanja, ne sme se potceniti važnost uzdržanosti i posvećenosti dijalogu u rešavanju nesuglasica. Angažovanost Evropske unije, zajedno sa Sjedinjenim Državama, bilo je ključno u deeskalaciji bezbednosne situacije i utiranju puta za vođenje razgovora na visokom nivou pod okriljem Evropske unije radi rešavanja trenutne krize. Pohvalio bih vojne snage na Kosovu na angažovanju i pojačanom operativnom prisustvu na severu Kosova, zajedno sa Misijom Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu, što je pomoglo očuvanju mirnoće i stabilnosti.

86. Dešavanja od 31. jula su takođe ukazala na rizike koji prete od pogrešnih i lažnih informacija koje doprinose eskalacionoj retorici i tenzijama. Trebalo bi da sve strane osiguraju da komunikacija preko svih kanala bude odgovorna kako bi se smanjio rizik od ponovne eskalacije.

87. Primećeno prisustvo naoružanih pojedinaca među srpskim demonstrantima tokom događanja 31. jula je alarmantno. Ispoljavanje uzdržanosti i sprečavanje takvih eskalacionih događaja od ključnog su značaja. Takođe je imperativ da rešavanje problema kroz dijalog ostane jedino sredstvo za razmatranje problematičnih pitanja.

88. Zabrinjava i vidljiv nedostatak koordinacije između različitih komponenata policije u Prištini i na severu Kosova. Molim kosovske vlasti da sačuvaju punu integritet komande na nivou okruga i policijskih stanica na severu Kosova u okvir kosovske policije, u skladu sa "Prvim sporazumom o načelima normalizacije odnosa" postignutog 19. aprila 2013. Integracija policije predstavljala je glavnu prekretnicu u normalizaciji odnosa. Trebalo bi je nadograditi kako bi se osigurala kohezija u radu policije i ojačala vladavina prava na celom Kosovu. Steklo bi se veće poverenje kada bi zabrinutosti lokalnog stanovništva bile uzete u obzir i njihov pristup osnovnim javnim uslugama bio obezbeđen tokom policijskih operacija na severu Kosova.

89. Sastanak Beograda i Prištine na visokom nivou pod okriljem Evropske unije, 18. avgusta, pokazao je njihovu posvećenost mirnim rešenjima kroz dijalog pod okriljem Evropske unije. Molim strane da održavaju svoju angažovanost i tako sačuvaju integritet vođenja dijaloga, i da do kraja sprovedu sve neispunjene dogovore. Konstruktivni razgovori sa inovativnim pristupom naročito su važni za rešavanje preostalih neslaganja o slobodi kretanja i za dobijanje novog momentuma u primeni mape puta za sprovođenje sporazuma o energetici iz 2013 i 2015.

90. Održiv dijalog i rešenja, koji vode dugoročnoj normalizaciji odnosa, mogu se ostvariti jedino ako su inkluzivni, uz suštinsko učešće ključnih činilaca, naročito žena, mladih ljudi i aktera civilnog društva iz svih zajednica. Preporuke proistekle iz Globalnog otvorenog dana Ujedinjenih nacija o ženama, miru i bezbednosti trebalo bi da pomognu u usmeravanju daljih napora na unapređivanju ravnopravnog i suštinskog učešća žena u političkim procesima i izgradnji mira.
91. Prijavljeni slučaj silovanja 11-godišnje devojčice u Prištini je užasan. Pozivam vlasti da osiguraju da pravda bude zadovoljena za ovaj gnusni zločin i da unaprede svoje napore na obezbeđivanju delotvorne zaštite i podrške za preživеле žrtve seksualnog i rodno zasnovanog nasilja.
92. Obeshrabren sam stalnim nedostatkom saradnje u Radnoj grupi za lica koja se vode kao nestala u vezi sa događajima na Kosovu. Premda se razgovori o ovoj temi i dalje vode, zajednički rad utemeljen na načelima humanitarnosti i ljudskih prava može da posluži kao inspiracija za uspešno suočavanje sa prošlošću na inkluzivan način i sa ciljem da se podstakne pomirenje.
93. Potrebni su udruženi naponi da se podstakne stvaranje okruženja koje pogoduje bezbednom, dostojanstvenom i održivom povratku svih interno raseljenih lica i izbeglica na Kosovo. Isto tako, osiguranje poštovanja vladavine prava, uključujući relevantne zakonske odluke kojima se potvrđuju imovinska prava manastira Visoki Dečani i čije sprovođenje uveliko kasni, od vitalnog je značaja za izgradnju poverenja u institucije i među zajednicama.
94. Pozdravljam inicijativu kosovskih institucija da pruže pomoć i podršku u rešavanju problema nevećinskih zajednica, posebno onih koje su u najnepovoljnijem socijalnom i ekonomskom položaju, kao što su zajednice kosovskih Roma, Aškalija i Egipćana. Njihove potrebe su i dalje mnogobrojne, i Ujedinjene nacije će nastaviti da čine najviše što mogu, zajedno sa međunarodnim i lokalnim partnerima, da ublaže njihove poteškoće. U tom cilju, ponovo apelujem da se namenski fond Ujedinjenih nacija ojača dobrovoljnim priložima radi veće podrške zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana na Kosovu.
95. Primam na znanje usvajanje Zakona o popisu stanovništva i stanova na Kosovu. Za kosovsku vladu i razvojne partnere biće važna koordinacija njihovih pojedinačnih napora kada datum za održavanje popisa bude utvrđen, kako bi se osiguralo njegovo nesmetano sprovođenje i dobili ažurirani i pouzdani podaci o stanovništvu reprezentativni za sve zajednice.
96. Zahvaljujem mojoj specijalnoj predstavnici, Karolini Zijade, na efikasnom liderstvu, i celokupnom osoblju UNMIK-a na posvećenosti u ispunjavanju mandata Misije. Pozdravljam blisku saradnju Misije i tima Ujedinjenih nacija na Kosovu. Zahvaljujem odlazećoj koordinatorki Ujedinjenih nacija za razvoj na Kosovu, Ulriki Ričardson, na njenom doprinosu. Takođe izražavam zahvalnost Evropskoj uniji, vojnim snagama na Kosovu, OEBS-u i ostalim međunarodnim partnerima na njihovoj neprekidnoj saradnji sa Ujedinjenim nacijama na Kosovu.

Aneks I: Izveštaj Visokog predstavnika Unije za spoljne poslove i bezbednosnu politiku Generalnom sekretaru o aktivnostima Misije Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu od 16. marta do 15. septembra 2022. godine

1. Sažetak

Raspoređivanje rezervne specijalizovane policijske jedinice u periodu od marta do jula, koju čine jedan francuski i jedan portugalski kontingent, predstavljalo je značajno i vidljivo pojačanje operativnog kapaciteta Misije Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu. Raspoređivanje ove rezervne SPJ, zajedno sa stalnom SPJ, i njena brza integracija u lanac komande Misije poboljšali su sposobnost Misije da prati dešavanja tokom srpskih opštih izbora 3. aprila i, u širem smislu, da deluje kao druga bezbednosna instanca na Kosovu. SPJ i rezervna SPJ izvele su zajedničke vežbe sa prvom bezbednosnom instancom, tj. sa kosovskom policijom, i sa trećom bezbednosnom instancom, sa snagama NATO na Kosovu. Dolazak rezervne SPJ pozdravili su lokalni ekvivalenti iz svih zajednica na Kosovu.

Misija je nastavila da prati izabrane predmete i suđenja u pravosudnom sistemu. Pozitivno dešavanje je da je pravosuđe postupilo u skladu sa nekoliko preporuka navedenih u petom Izveštaju Misije o nadgledanju pravosuđa objavljenom u decembru 2021, među kojima su one koje se tiču presuđivanja u visokoprofilisanim predmetima i izostanka napretka u rešavanju pitanja o prekomernoj upotrebi mere zadržavanja u istražnom zatvoru. U julu je Misija objavila svoj izveštaj o proceni rada pravosudnog sistema na Kosovu u rešavanju slučajeva silovanja¹. Izveštaj sadrži zaključke i preporuke za relevantne institucije, prevashodno u vezi sa rešavanjem slučajeva seksualnog nasilja i silovanja, u skladu sa zahtevima Konvencije Saveta Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija).

Eksperti Misije nastavili su da pružaju podršku Kosovskoj kazнено-popravnoj službi (KKPS) merama izgradnje kapaciteta u različitim oblastima i pružanjem pomoći u procesu izrade nacrtu više podzakonskih akata i internih regulativa. Euleks je otvorio nekoliko pitanja sa višim rukovodstvom KKPS i sa Ministarstvom pravde, među kojima su mere rehabilitacije i promene unutrašnje organizacione strukture KKPS-a, kao i plan izdržavanja kazni za zatvorenike. S obzirom na ponavljanje izbornih procesa za više položaje, koji su prethodnih godina iz mnogobrojnih razloga bili neuspešni (nedostatak odgovarajućih kandidata), Misija je još jednom naglasila da bi izbor osoblja na višim položajima trebalo rešavati kao prioritetno pitanje. Misija je takođe sa zabrinutošću konstatovala da je česta pojava da zatvorenici sa problemima mentalnog zdravlja nisu smešteni u Zavod za forenzičku psihijatriju, kako je predviđeno regulativom, usled nedovoljnih kapaciteta za smeštaj u ovom zavodu, i ukazala na potrebu rešavanja ovog problema što je pre moguće.

Misija je nastavila da obezbeđuje podršku za kosovski Institut sudske medicine u nalaženju i ekshumaciji posmrtnih ostataka iz grobova na različitim lokacijama i njihovoj identifikaciji u mrtvačnici.

Misija je primetila pozitivna dešavanja u sprovođenju pojedinih aspekata Sporazuma o pravosuđu postignutog pod okriljem EU, kao i u oblasti upravljanja

granicom.

2. Nadgledanje

Misija je nastavila da nadgleda rad kosovske policije, tužilaštva i sudstva praćenjem odabranih predmeta i suđenja u pravosudnom sistemu. U svom petom izveštaju o nadgledanju pravosuđa, objavljenog u decembru 2021, Misija je, između ostalog, navela preporuke za presuđivanje visokoprofilisanih predmeta i za rešavanje prekomerne upotrebe mere zadržavanja u istražnom zatvoru. Pravosuđe je u izvesnoj meri postupilo po ovim dvema preporukama. Misija je uočila stalan rast broja produktivnih ročišta, uključujući i ona u visokoprofilisanim predmetima. Štaviše, nekoliko optuženika koji su se već duže vreme nalazili u istražnom zatvoru pušteni su u kućni pritvor. Među pozitivnim dešavanjima je i disciplinska mera koju je sudsko veće izreklo dvojici advokata za neopravdano odsustvo sa sudske ročišta. Misija je neprestano ukazivala na široko raširenu praksu da optuženici, advokati i svedoci ignorišu sudske pozive i ne prisustvuju ročištima, bez ikakvog opravdanja, a da sudska veća skoro nikad ne izriču kazne koje su im na raspolaganju da takvo ponašanje spreče. Ohrabrujuća je vest da je konačno pokazan drugačiji pristup i postoji nada da će ostala sudska veća slediti ovaj primer.

Misija je dala svoje komentare na kosovsku strategiju za tranzicionu pravdu, čiji je nacrt sačinilo Ministarstvo pravde.

U julu je Misija objavila svoj izveštaj o proceni rada pravosudnog sistema na Kosovu u rešavanju slučajeva silovanja. Cilj ovog izveštaja je da pruži preliminarnu procenu bavljenja predmetima koji su okvalifikovani kao silovanje na Kosovu, u svetlu međunarodnih standarda postavljenih, između ostalog, Istanbulsom konvencijom, na koju su se kosovske institucije formalno obavezale 25. septembra 2020. Misija je uočila da je značajan broj slučajeva seksualnog nasilja, naročito onih koji se odnose na maloletnike, prijavljen relevantnim institucijama u poslednje tri godine, ali da je samo u nekoliko slučajeva žrtvama pružena efikasna pravna zaštita. Izveštaj sadrži i nekoliko konkretnih preporuka kosovskim organima vlasti u cilju poboljšanja procedura u takvim predmetima. U ovom kontekstu, Misija je podržala izradu Protokola za krivična dela seksualnog nasilja. Kada bude usvojen, Protokol će standardizovati pružanje usluga relevantnih institucija žrtvama seksualnog nasilja na celom Kosovu i ispuniće jednu važnu obavezu propisanu članom 25 Istanbulske konvencije.

Misija je pomno pratila seriju suđenja stranim borcima koji su prošle godine vraćeni na Kosovo iz kampova Islamske države u Siriji i optuženi za krivična dela terorizma; svih sedmoro punoletnih optuženika (šestorica muškaraca i jedna žena) proglašeno je krivim i dosuđene su im veoma blage kazne.

Dana 14. juna, Misija i Kosovski pravni institut predstavili su izveštaj pod nazivom „Pravda očima građana: Drugi izveštaj o praćenju sudskih rasprava od strane građana“, u okviru druge faze projekta Misije za izgradnju poverenja u pravosudni sistem i poboljšanje u ostvarivanju ljudskih prava kroz laičko praćenje suđenja, koji je pokrenut 2019. godine sa fokusom na načelo javnosti sudskih postupaka, kako je predviđeno kosovskim zakonodavstvom. Ovim drugim izveštajem predloženi su ključni zaključci do kojih je 20 posmatrača-laika došlo tokom praćenja 500 krivičnih postupaka vođenih na Kosovu tokom januara i februara 2022, zajedno sa preporukama Kosovskog

pravnog instituta koje se tiču kosovskog pravosudnog sistema. Posmatrače-laike, koje su činili građani različitih etničkih pripadnosti i starosnih grupa, obrazovanja i zanimanja, bez prethodnog pravnog iskustva, obučavali su Kosovski pravni institut i Misija o glavnim pojmovima sudskog postupka i praćenja suđenja. Oni su iskoristili svoje pravo da prisustvuju javnoj raspravi, i iz prve ruke stekli iskustvo o radu pravosudnih institucija.

Misija je pokrenula i osmislila radionicu za bavljenje pitanjem pretnji koje se upućuju kosovskim sudijama i tužiocima koji rade na osetljivim predmetima, i za iznalaženje načina i mehanizama da se njima i njihovim porodicama pruži zaštita. Ova radionica je okupila 12 sudija i tužilaca iz različitih sudova, koji uglavnom rade na rešavanju visokoprofilisanih predmeta i slučajeva korupcije.

Misija je nadgledala vođenje intervju u procesu izbora državnih tužilaca i sudija. Proces izbora tužilaca zaključila je Predsednica Kosova, Vjosa Osmani, junskim dekretom kojim je imenovano samo sedam tužilaca, dok je devet tužilačkih mesta ostalo upražnjeno. Proces zapošljavanja sudija završen je imenovanjem 48 sudija od planiranih 54. Na osnovu svojih opservacija, Misija je dala preporuke Savetu tužilaštva Kosova i Savetu sudstva Kosova.

Misija je uočila da je Istražna jedinica kosovske policije za ratne zločine nastavila da digitalizuje, analizira i aktivno istražuje predmete koje je Misija prenela na kosovsko pravosuđe 2018, pošto je izvršni mandat Misije na tom polju okončan.

Misija je nastavila da nadgleda rad i da pruža mentorsku i savetodavnu pomoć višem rukovodstvu Kosovske kazneno-popravne službe (KKPS), u cilju podržavanja daljeg razvijanja konsolidovanog i stručnog tima višeg rukovodstva. Pedeset novozaposlenih službenika započelo je sedmomesečnu obuku na Kosovskoj akademiji za javnu bezbednost. Međutim, nije popunjeno nijedno od ključnih položaja, a izbor na položaj generalnog direktora KKPS je po treći put bio neuspešan. Osim toga, manjak osoblja zbog bolesti i neproaktivnih i demotivacionih premeštanja osoblja iz jedne kazneno-popravne ustanove u drugu negativno utiče na zatvorsku upravu.

Misija je ponovo naglasila važnost uvođenja standardizovanih procena rizika i potreba zatvorenika, i hitne potrebe za većim brojem procenjivača. Ponuda rehabilitacionih aktivnosti je veoma ograničena, pa je Misija ukazala na činjenicu da nedostatak socijalnih radnika u samoj strukturi KKPS dodatno otežava stvari. Radi rešavanja ovih pitanja, Misija je sprovedla četvorodnevnu radionicu za obuku osoblja KKPS u vezi sa sprovođenjem plana izdržavanja kazne u zatvorima. Ova aktivnost imala je za cilj da zatvorsko osoblje obuči u postupanju prema zatvorenicima shodno njihovim pojedinačnim potrebama.

Misija je takođe pomogla radnu grupu KKPS-a da sačini smernice za zatvorsko osoblje o tome kako da postupaju sa zatvorenicima sa problemima mentalnog zdravlja. Svrha ovih smernica je da se poboljšaju kapaciteti i veštine zatvorskog osoblja za rad sa ovom kategorijom zatvorenika u hitnim slučajevima.

KKPS je zatražila pomoć Misije u izradi nacrtu podzakonskih akata i regulativa potrebnih za novousvojeni Zakon o kazneno-popravnoj službi i Zakon o izvršenju kaznenih sankcija. Povrh toga, Misija je pomogla u procesima izrade Internog pravila

o procedurama i merama za zaštitu ličnih podataka i Uredbe o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Kosovskoj službi za uslovnu osudu i u KKPS. Osim toga, Misija je pružila podršku Kosovskoj službi za uslovnu osudu u izradi četvorogodišnje strategije.

U cilju podrške dijalogu koji se vodi pod okriljem Evropske unije, beogradska strana je od Misije zatražila pomoć u omogućavanju otvaranja drugog dela Zajedničkog prelaza (ZP) Merdare i preseljenja beogradskih službenika u nove prostorije na ZP Mutivode. Izgradnja novog ZP, koju je finansirala EU, bila je završena još 2019, ali je beogradska strana tek sada pristala da pređe u nove prostorije.

Iako je napredak u sprovođenju Strategije/Akcionog plana za integrisano upravljanje granicom i Akcionog plana od šest tačaka Nacionalnog centra za upravljanje granicom (NCUG) bio ograničen, uspostavljanje nove Jedinice NCUG za informisanje putnika uspešno je završeno. Počev od 1. jula, Jedinica za informisanje putnika (JIP) u potpunosti upravlja naprednim sistemom za informisanje putnika, a rok za pokretanje Sistema za evidentiranje imena putnika je 1. januar 2023.

Ustanovljenje JIP-a je veoma važno za usklađivanje Kosova sa smernicama EU za borbu protiv nepropisne imigracije i za poboljšanje granične kontrole i nacionalne bezbednosti, kao i u suprotstavljanju organizovanom kriminalu i terorizmu.

U bliskoj saradnji sa Specijalnim predstavnikom EU za dijalog Beograda i Prištine i za druga regionalna pitanja Zapadnog Balkana, Misija je nastavila da podržava tehničku primenu sporazuma proisteklih iz dijaloga pod okriljem EU koji se odnose na slobodu kretanja. Nakon dogovora strana o uvođenju režima nalepnica do nalaženja stabilnog rešenja za pitanje registarskih tablica, Misija je pratila primenu ovog režima i primetila da je funkcionisao bez većih poteškoća.

Pored toga, Misija je nastavila da prati sprovođenje dodatnih sporazuma o slobodi kretanja, pre svega onih koji se odnose na pružanje usluga Agencije za civilnu registraciju stanovnicima u većinski srpskim opštinama na severu Kosova. Jedno od glavnih pitanja, koje je Misija u više navrata pokrenula, je potreba da se otvore šalteri "sve na jednom mestu" sa odgovarajućim osobljem za glavne kancelarije matične službe u opštinama Zvečan, Leposavić i Zubin Potok. Misija je Agenciji za civilnu registraciju poklonila vozila i IT opremu.

Dana 29. juna, Vlada Kosova je donela odluku o primeni deklaracionog lista na graničnim prelazima i zajedničkim prelazima za građane sa ličnim ispravama koje su izdali srpski organi. Shodno tome, građani koji poseduju takva dokumenta morali bi da koriste deklaracioni list umesto svojih srpskih isprava tokom boravka na Kosovu. Navodi se da je ova odluka doneta kao recipročna mera, budući da je ova procedura dogovorena između Beograda i Prištine 2011. godine, i da je srpska strana od tada primenjuje, ali ne i prištinska. Tog istog dana, Vlada Kosova je donela odluku kojom se zahteva preregistracija vozila sa registraskim tablicama koje označavaju određena mesta na Kosovu (kao KM za Kosovsku Mitrovicu) i koje su izdale srpske vlasti na registrarske tablice koje su izdate na Kosovu, u periodu od 1. avgusta do 30. septembra. Trebalo je da obe odluke stupe na snagu 1. avgusta. Misija je pomno pratila razvoj događaja nakon najave ovih odluka, najpre zbog toga što se rok za početak njihovog sprovođenja blizilo, a tehnički i infrastrukturni uslovi nisu bili ispunjeni. Oštri protesti

političkih predstavnika kosovskih Srba uz podršku Beograda i žučna retorika na obe strane, praćeni blokadom puteva i zatvaranjem prelaza između Srbije i Kosova 31. jula/1. avgusta, dodatno su rasplamsali krizu, koja je na kraju rešena diplomatskom međunarodnom intervencijom, nakon koje je Vlada Kosova donela odluku da odloži sprovođenje obe ove odluke za mesec dana.

Misija je nastavila da podržava predsednika Osnovnog suda u Mitrovici i načelnika Odeljenja Apelacionog suda u Mitrovici. Izborom četvero srpskih sudija, Odeljenje Apelacionog suda u Mitrovici sada ima svo potrebno osoblje. Po prvi put od integracije pravosuđa, koje je završeno u oktobru 2017, sastav ovog odeljenja je u saglasnosti sa sporazumom o pravosuđu postignutog pod okriljem EU (dvoje albanskih i petoro srpskih sudija).

Misija je zabrinuta zbog Godišnjeg plana rada Apelacionog suda za 2022, kojeg je usvojio Savet sudstva Kosova. Novi predsednik Apelacionog suda imenovao je srpskog sudiju nadležnog za građanske predmete za zamenika predsednika tog suda; međutim, nije prilagodio plan rada odredbama propisanim u Prvom briselskom sporazumu koje se odnose na sastav veća u Specijalnom odeljenju Apelacionog suda, koje se isključivo bavi teškim krivičnim delima. Prema ovom sporazumu, sve predmete koji dolaze iz većinski srpskih opština trebalo bi da rešavaju veća u kojima su srpske sudije u većini; uprkos tome, u novom planu rada ovaj princip primenjen je na sva odeljenja Apelacionog suda osim na Specijalno odeljenje.

3. Operacije

Misija je zadržala svoje kapacitete za brze intervencije. Specijalizovana policijska jedinica (SPJ) je nastavila da obavlja zajedničke vežbe sa KFOR-om i sa kosovskom policijom kako bi se obezbedila udružena spremnost za delovanje prve, druge i treće bezbednosne instance na Kosovu. U odgovoru na događanja 31. jula na severu Kosova, nakon odluka vlade od 29. juna da primeni mere reciprociteta, SPJ je udvostručila svoje izvidničke patrole u severnom delu Kosova, kao i na glavnim putevima koji vode do zajedničkih prelaza.

Na dan srpskih izbora, 3. aprila, stavljen je u rad Koordinaciono-situacioni centar Misije sa nekoliko timova koji su pratili situaciju u više opština i na zajedničkim prelazima. Rezervna specijalizovana policijska jedinica, koja je na Kosovo stigla krajem marta, raspoređena je u punom broju, što je Misiji omogućilo da efikasno prati dešavanja na svim zajedničkim prelazima. Misija je, 14. marta, pojačala svoju specijalizovanu policijsku jedinicu (SPJ) rezervnom SPJ sastavljenom od 70 francuskih i portugalskih pripadnika žandarmerije iz evropskih snaga žandarmerije. Rezervna SPJ je raspoređena kao odgovor na potrebu Misije za dodatnim snagama na terenu i da bi Misija mogla da bolje podrži svoje kosovske ekvivalente na njihov zahtev i po potrebi, imajući u vidu bezbednosno okruženje na Kosovu i bezbednosnu situaciju u regionu.

Misija je takođe obezbedila logističku i operativnu podršku Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu, u skladu sa relevantnim zakonima i u okviru svojih sredstava i mogućnosti.

Misija je pojačala intenzitet rada na pronalaženju i identifikaciji nestalih lica. Forenzički tim Misije pomogao je u pripremanju Strategije i Akcionog plana za 2021-

2023, koji se tiču ponovnog pregleda posmrtnih ostataka u mrtvačnici Kosovskog instituta za sudsku medicinu u Prištini. Ovaj dokument je predstavljen Ministarstvu pravde u martu. U julu su eksperti Misije, zajedno sa svojim lokalnim kolegama, podneli tom ministarstvu prvi izveštaj o napretku u obavljanju pregleda.

Eksperti Misije su nastavili da učestvuju na bilateralnim sastancima delegacija Prištine i Beograda o forenzičkim pitanjima vezanim za nestala lica. U aprilu, na tematskom sastanku o Kiževku Radne podgrupe za forenziku, održanom u Beogradu, Forenzički tim Misije izneo je svoje zaključke dobijene pregledom posmrtnih ostataka pronađenih tokom iskopavanja u kamenolomu Kiževak (Srbija). Radnom podgrupom predsedavao je Međunarodni komitet Crvenog krsta, a činili su je eksperti Misije i predstavnici delegacija Prištine i Beograda za nestala lica.

Misija je takođe podržala iskopavanja u rudniku Štavalj, u Sjenici (Srbija), nakon izričitog zahteva Komisije Vlade Kosova za nestala lica.

Pored toga, eksperti Misije podržali su svoje lokalne kolege u radu na terenu na 12 različitih lokacija na Kosovu i doprineli nalaženju posmrtnih ostataka nekoliko lica. Misija je takođe pomogla Kosovskom institutu za sudsku medicinu u predaji posmrtnih ostataka sedmoro lica čiji se nestanak povezuje sa masakrima u Velikoj i Maloj Kruši u martu 1999.

Paralelno sa radom na terenu, eksperti Misije nastavili su da daju podršku Kosovskom institutu za sudsku medicinu u obavljanju pregleda novopronađenih posmrtnih ostataka i ponovnog pregleda onih ranije pronađenih. Sveukupno, Misija je Institutu pomogla da dostavi 37 uzoraka za analizu DNK.

Misija je nastavila da pruža podršku kosovskoj policiji u oblasti međunarodne policijske saradnje. Pošto Kosovo nije član Međunarodne organizacije kriminalističke policije (INTERPOL), Misija je, pod okriljem Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu, olakšala razmenu informacija između Međunarodne koordinacione jedinice kosovske policije za sprovođenje zakona i Interpolovih centralnih nacionalnih biroa. Misija je takođe olakšala razmenu informacija između Agencije Evropske unije za saradnju u sprovođenju zakona (Europol) i kosovske policije o istragama teških krivičnih dela preko svoje švedske službe za vezu u Europolu, kao i između kosovske policije i srpskih vlasti (u skladu sa protokolom između Misije i srpskog Ministarstva unutrašnjih poslova). Misija je primetila poboljšanja u razmeni informacija između policijskih službi Kosova i Srbije putem protokola kojim posreduje Misija.

Aneks II:

Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo

U ovom izveštajnom periodu došlo je do značajnog događaja u suđenju pred Specijalizovanim većima, 18. maja 2022, izricanjem prvostepene presude u predmetu *Specijalizovani tužilac protiv Hisnija Gucatija i Nasima Haradinaja*. Pretresno veće II proglasilo je obojicu optuženika krivim za tri od četiri tačke optužnice, naime za ometanje zvaničnih lica u izvršenju zvaničnih dužnosti, zastrašivanje tokom krivičnih postupaka i povredu tajnosti postupka. Obojica okrivljenih osuđeni su na četiri i po godine zatvora i novčano kažnjeni sa po 100 evra. Okrivljeni su oslobođeni optužbi za odmazdu.

Pretresni postupak je vođen 32 dana, u periodu između 7. oktobra 2021. i 3. februara 2022. Za to vreme, bilo je pozvano ukupno 14 svedoka obeju strana, 18 izjava svedoka odbrane je prihvaćeno, a 237 dokaznih predmeta uvršteno je u dokazni materijal.

Tokom istražnog i pretresnog postupka u ovom predmetu, bilo je podneto 963 podneska, od kojih su 385 bili naredbe i odluke predsednice Specijalizovanih veća, istražnog sudije, pretresnog veća i veća Apelacionog suda, 204 podneska Specijalizovanog tužilaštva, 280 podnesaka Odbrane i 93 Pisarnice.

Obojica okrivljenih podneli su najave žalbi protiv prvostepene presude, 17. juna 2022, te je shodno tome predsednica Specijalizovanih veća (SV), 21. juna 2022, odredila veće Apelacionog suda koje će postupati po žalbama. Tužilaštvo je navelo da ne namerava da uloži žalbu na prvostepenu presudu. Prva predžalbena konferencija održana je 5. jula 2022, a žalbeni podnesci su podneti 19. avgusta 2022, u skladu sa Pravilnikom SV-a o postupku i dokazima (Pravilnik).

Slučaj *Specijalizovani tužilac protiv Saliha Mustafe* takođe je značajno napredovao tokom ovog izveštajnog perioda. Pretresno veće je zatvorilo ovaj predmet 15. septembra 2022, tačno godinu dana od uvodne reči Tužilaštva, 15. septembra 2021. Tokom sudskog postupka, koji je vođen 49 dana, 29 svedoka obeju strana ispitana su na sudu. Dana 22. juna 2022, pretresno veće I zatvorilo je dokaznu fazu postupka i stranke su dostavile svoje završne pretresne podneske 21. jula 2022. Izlaganje završnih reči trajalo je od 13. do 15. septembra 2022.

Pretresno veće je u ovom predmetu odobrilo zahtev Zastupnika žrtava i imenovalo finansijskog veštaka da obračuna iznose materijalne odštete i ekonomskog gubitka za direktne žrtve u slučaju Mustafa. Izveštaj veštaka dostavljen je 25. juna 2022.

Istražni postupak u predmetu *Specijalizovani tužilac protiv Tačija i drugih* bio je u toku za vreme ovog izveštajnog perioda. Održano je osam statusnih konferencija tokom izveštajnog perioda, a poslednja je održana 8. septembra 2022. Dana 30. juna 2022, predsednica SV odredila je veće Vrhovnog suda, kojim ona predsedava u skladu sa članom 32(1) Zakona o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu (Zakon), a koje treba da odluči o zahtevu za zaštitu zakonitosti, kojeg je Kadri Veselji podneo 29. juna 2022, u vezi sa pritvorom u kojem se nalazi.

Dana 15. avgusta 2022, veće Vrhovnog suda je donelo odluku da g. Veselji nije pokazao da je došlo do bitnih povreda postupka prema Zakonu i Pravilniku. Shodno tome, veće Vrhovnog suda u celosti je odbacilo zahtev g. Veseljija. Ovo je prvi put da je veće Vrhovnog suda bilo nadležno za rešavanje nekog zahteva.

Još jedan značajan rezultat ostvaren je 15. septembra 2022, kada je istražni sudija obavestio predsednicu da će predmet *Specijalizovanog tužioca protiv Pjetra Šalje* biti spreman za pretres 21. septembra 2022. Predsednica SV-a odredila je pretresno veće za dati predmet tog istog dana. Za vreme ovog izveštajnog perioda, održana je jedna statusna konferencija u ovom predmetu.

Od Specijalne komore Ustavnog suda zatraženo je mišljenje u pet predmeta tokom ovog izveštajnog perioda. Specijalna komora je, 13. juna, 6. jula i 22. avgusta 2022, donela odluke u vezi sa zahtevima gg. Hašima Tačija, Kadrija Veseljija, Jakupa Krasnićija i Pjetra Šalje, u kojima su izneti navodi o povredama njihovih osnovnih prava, i kojima se, između ostalog, osporava zakonitost optužbi o zajedničkom zločinačkom poduhvatu, kao i nadležnost SV-a, i ukazuje na povrede prava na pravično suđenje. Sudsko veće je utvrdilo da su njihovi zahtevi preuranjeni i proglasilo ih je neprihvatljivim u smislu člana 113(7) Ustava Kosova, člana 49(3) Zakona i pravila 14(f) Pravilnika Specijalne komore Ustavnog suda. Specijalna komora je u svojim odlukama, između ostalog, navela da se međunarodno običajno pravo može direktno primeniti u postupku pred Specijalizovanim većima (SV).

Javne rasprave, od kojih je tokom ovog izveštajnog perioda održano ukupno 40 u četiri predmeta, emitovane su na vebajtu SV-a na tri zvanična jezika suda – albanskom, srpskom i engleskom; snimci ovih rasprava dostupni su na JuTjub kanalu SV-a. Tokom ovog izveštajnog perioda, 16 svedoka se pojavilo da svedoči, obrađeno je 1.000 podnesaka i prevedeno je 480 dokumenata.

Specijalizovana veća su obavila tri zatvorske posete Kosovu radi jednog pritvorenika iz humanitarnih razloga, u maju i julu 2022, shodno odlukama koje je donela nadležna komisija. Do sada je obavljeno šest zatvorskih poseta.

Trenutno se u pritvorskim objektima SV-a nalazi osam pritvorenika, čije pritvoreništvo nadgledaju Međunarodni komitet Crvenog krsta (MKCK) i Ombudsman SV-a. MKCK je posetio ove objekte u aprilu 2022. Sredinom jula 2022. navršilo se godinu dana od ponovnog uvođenja porodičnih poseta pritvorenicima. Tokom ovog izveštajnog perioda, bilo je dozvoljeno preko 375 poseta prijatelja i porodica pritvorenika.

Za vreme ovog izveštajnog perioda povećan je broj žrtava-učesnica. Dana 25. maja 2022, istražni sudija doneo je treću odluku u predmetu Tači i drugi, kojom su 12 novih podnosilaca prijave uvedeni u postupak kao žrtve-učesnice. Dana 11. avgusta 2022, istražni sudija odobrio je učešće još jedne žrtve u slučaju Šalja. Trenutni broj žrtava-učesnica je 42 u tri od četiri postupka pred SV: dve u postupku protiv g. Šalje, osam u postupku protiv g. Mustafe i 32 u postupku protiv g. Tačija i drugih.

U imeniku branilaca, koji je dostupan javnosti, upisane su 224 osobe koje imaju pravo da postupaju pred SV, od kojih je 109 kvalifikovano da zastupa žrtve.

Dana 1. aprila 2022, kosovska ministarka pravde, Aljbuljena Hadžiju, i njena delegacija, primljeni su u prostorije SV-a u Hagu, gde su ih dočekali predsednica SV-a i upravnik pisarnice SV-a. Razgovarano je o programu pravne pomoći SV-a, omogućavanju poseta porodica pritvoreniciima i o drugim pitanjima vezanim za pravni okvir.

Dana 16. maja 2022, sudije SV-a su se po prvi put nakon pandemije kovida-19 okupile u poslovnim prostorijama. U toku tog dana, sudije SV-a su zvanično svečano otvorile sudnicu SV-a i sastale se sa pomoćnim osobljem.

Od 23. do 24. juna 2022, predsednica SV-a, upravnik Pisarnice SV-a i specijalizovani tužilac dočekali su u poslovnim prostorijama predstavnike država članica Evropske unije koji su u sastavu Komiteta za civilne aspekte upravljanja krizama. Svo troje čelnika pružilo je informacije o najnovijim dešavanjima i odgovorilo na postavljena pitanja. Gostima su pokazane prostorije i prikazane prezentacije nekoliko šefova jedinica SV-a.

Dana 28. juna 2022, na internetu je objavljen godišnji izveštaj SV-a za 2021, na albanskom, srpskom i engleskom jeziku.

Dana 4. jula 2022, predsednica se obratila predstavnicima civilnog društva i medijima na Kosovu na informativnom onlajn događaju. Ostale aktivnosti informativnog sadržaja tokom ovog izveštajnog perioda bile su izrada i emitovanje video klipova i infografike o radu suda, i organizovanje događaja za širu javnost, mlade ljude, predstavnike NVO, pravnike i druge u zajednicama širom Kosova, kako onlajn tako i u direktnim susretima.

Tužilaštvo je nastavilo da se angažuje u pretpretresnoj parnici sa Odbranom u vezi sa velikim brojem pitanja, među kojima su i podnesci Odbrane u kojima se traži privremeno puštanje na slobodu njihovih klijenata u skladu sa pravnim okvirom SV-a. Tužilaštvo se ovim zahtevima usprotivilo, navodeći kao argument u nizu podnetih spisa da bi, ukoliko bi bili pušteni na slobodu, optuženi nastojali da ometu sudski postupak i utiču na svedoke.

Tužilaštvo je nastavilo da ispituje svedoke i osumnjičene, i u Hagu i u Prištini, da pregledava dokumentovane dokaze prikupljene u toku istrage i priprema ih za potrebe otkrivanja dokaza, kao i da radi sa relevantnim organima da dokumentacija bude odobrena za korišćenje na sudu i da svedocima bude odobreno da svedoče na sudu. Tužilaštvu su i dalje potrebni angažovanje i podrška međunarodne zajednice,

međunarodnih organizacija i pojedinačnih država u ovim i svim drugim aktivnostima.

Aneks III

**Sastav i brojčano stanje policijske komponente Misije
privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu
(na dan 15. septembra 2022)**

<i>Zemlja</i>	<i>Žene</i>	<i>Muš.</i>	<i>Ukupno</i>
Austrija	1	-	1
Finska	-	2	2
Nemačka	1	-	1
Mađarska	-	1	1
Slovenija	-	1	1
Ruska Federacija	1	1	2
Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske	-	1	1
<i>Ukupno</i>	<i>3</i>	<i>6</i>	<i>9</i>

**Sastav i brojčano stanje vojne komponente za vezu
Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na
Kosovu
(na dan 15. septembra 2022)**

<i>Zemlja</i>	<i>Žene</i>	<i>Muš.</i>	<i>Ukupno</i>
Češka	-	2	2
Poljska	-	2	2
Republika Moldavija	-	1	1
Rumunija	-	1	1
Turska	1	1	2
<i>Ukupno</i>	<i>1</i>	<i>7</i>	<i>8</i>

UNMIK

MARCH 2022

UNITED NATIONS
Geospatial

20°

21°E

43°N

43°N

42°N

SERBIA

MONTENEGRO

K O S O V O

ALBANIA

Bel i Drim

Mor u

Operational boundary Highway

- National capital
- Administrative capital
- Town, village
- Major airport
- International boundary

Ice

